mythology of Frankenstein and the formation of the novel's heroes as the cult. The emphasis was placed on the fact that transforming the myth writers, directors, artists, and composers made it more accessible to the consumer and changed the angle of view in an attempt to tell their story, accordingly with the origin of the translator and accordingly with to the problem with which they work.

The article emphasizes that the myth of Frankenstein was subjected to modifications and changes due to its semantic and poetic potential in the XIX–XXI centuries. These changes were largely influenced by the challenges of mass culture and mass consciousness. Directors exploited the melodramatic direction of the development of history, simplifying the plot and, sometimes, adding new characters (Frankenstein's assistant Fritz appears, and then in the cinema, his name changes to the classical monster Igor). The change of the functions and status of the main characters of the novel begins in the theater. The Monster comes to the foreground. The Creature becomes soulless murder machine but not the new Adam.

Key words: visual art, interpretation, myth of Frankenstein, theater, cultural hero.

УДК 821.131.1.091Данте

О. Б. Тетеріна

ДАНТЕ І УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА: ПРОБЛЕМА РЕЦЕПЦІЇ КРИЗЬ «ОПТИКУ» Ю. БОЙКА-БЛОХИНА–КОМПАРАТИВІСТА

У статті розглянуто погляди Ю. Бойка-Блохина на рецепцію творчості Данте вітчизняним письменством як складного багатовекторного феномену (функціональність якого виявляється в оригінальній та перекладацькій творчості, а також літературно-критичній діяльності).

Доведено, що думки й ідеї еміграційного вченого, репрезентуючи вітчизняне письменство як органічну частину європейського культурного простору (що винятково актуально нині з огляду на питання європейського канону), зберігають своє важливе значення не лише для вітчизняної, а й світової компаративістики.

Ключові слова: літературна рецепція, національна література, міжкультурний контекст, світова класика, вплив, стимул, художній переклад.

DOI 10.34079/2226-3055-2019-12-20-127-141

Постановка проблеми. Інтерес до вивчення літературної рецепції, – однієї з найважливіших проблем порівняльного літературознавства, – помітно загострюється нині, – за епохи мультикультуралізму. Прикметна увага дослідників, з одного боку, до «іншості» (яка «об'єднує й запозичує, а не тільки відштовхує й поділяє» [13, с. 531]), а з другого, – до «аналізу відмінностей», що, з огляду на глобалізаційні процеси, «стає ще потрібнішим та необхіднішим» [33, с. 55]. Все це тільки увиразнює «генеральну тему» компаративістики, яку Д. Наливайко окреслив так: «зустріч «свого» й «іншого» та процеси, що при цьому відбуваються, експлікація того, як «інше» стає «своїм» [19, с. 42].

Осмислення літературної рецепції як складного за структурою, багаторівневого феномену об'єднує погляди різних дослідників, вітчизняних [9; 14]

та закордонних [12; 30]. Подібне розуміння означеного явища синтезовано у визначенні, яке пропонує «Літературознавча енциклопедія» Ю. І. Коваліва: «Рецепція (лат. *receptio*: прийняття) – сприймання ідей, мотивів, сюжетів із творів чи літератур і їх творче осмислення ... Поняття стосується також поетики, тобто теоретичного осмислення нею об'єктивних властивостей художніх творів, літературного процесу, що передбачає також взаємозв'язок творчості і сприймання разом із функціонуванням письменства у певному культурно-історичному періоді» [17, с. 320]. На переконання Р. Гром'яка, «багатоформатна категорія «літературної рецепції» ... посприяла експлікації й уточненню методики рецептивно-комунікативного потенціалу компаративістичних студій» [9, с. 7].

Зокрема важливого значення вчені надають художньому перекладові. Одним з перших це обгрунтував Д. Дюришин, який потрактовує переклад як «особливу форму міжлітературної рецепції» [12, с. 159].

Погляд на літературне сприйняття, – «активну складову» культурно-історичного процесу, – що виразно проявляється і в літературно-критичному осмисленні текстів, обстоює, зокрема, Г. Корбич [14, с. 80].

Літературний огляд. Спираючись на концепцію «діалогізму культури» (М. Бахтін), дослідники наголошують на визначальній ролі літератури-реципієнта та актуалізують, на противагу прихильникам критикованої теорії «впливлогії», розуміння впливу як переосмислення інонаціонального художнього досвіду, стимулу до оригінальної творчості на рідному ґрунті (А. Балакян, П. Брюнель, Л. Грицик, Р. Гром'як, Д. Дюришин, А. Жід, М. Ільницький, Ю. Ковалів, Д. Наливайко, Б. Реїзов). У. Вайсштайн обгрунтовує думку про потребу розмежування понять «вплив» і «рецепція» (««Рецепція» та «дія»», 1968). А. Волков вважає вплив одним з головних видів рецепції, що потрактовує як «широке (переважно свідоме) використання загальних творчих засад письменника чи літературної школи» [16, с. 110].

Варто зауважити, що увага до явища літературної рецепції спостерігається в українській компаративістиці ще від часу її зародження. Прикметно, що погляди М. Дашкевича, М. Драгоманова, М. Зерова, О. Колесси, В. Перетца, О. Потебні, П. Филиповича, І. Франка багато в чому суголосні сучасним концепціям.

У цьому контексті принципово важлива роль еміграційних учених, – Ю. Бойко-Блохина, В. Державина, І. Качуровського, Ю. Луцького, В. Петрова, Д. Чижевського, Ю. Шереха та багатьох інших дослідників (яким «вдалося утримати традицію, за висловом І. Дзюби, та створити нову шкалу цінностей» [10, с. 75]), – у забезпеченні неперервного розвитку вітчизняної компаративістики, з огляду на неможливість її повноцінного розвитку в підрадянській Україні. Тогочасне літературознавство за умов ідеологічного тиску, з виразною тенденцією до «типологізації» літературного процесу та узалежнення літератур народів СРСР від російської, не залишало можливості для вивчення специфіки національного літературного розвитку в міжкультурному просторі.

Ю. Бойко-Блохин, якого вітчизняні [2] та закордонні [31] дослідники репрезентують як визначного славіста, обстоював концептуальну тезу про те, що літературна рецепція виявляє національну специфіку літератур [28]. Розвиваючи думку М. Грушевського про вплив як «творче засвоєння» світового художнього досвіду на власному ґрунті (що близька теорії О. Веселовського про «зустрічні течії»), учений особливу увагу звертав на «відмінності» національних літератур [5], що вельми актуально й нині [13, с. 518]. Історію української літератури Ю. Бойко-Блохин, за його ж словами, «часто брав у міжнародньому аспекті, знаходив

місце і питому вагу для нашої літератури у світі, а ще більше в слов'янським просторі» [6, с. 8].

Сучасні дослідники (О. Астаф'єв, С. Білокінь, М. Ільницький, В. Мельник, О. Олійник, М. Корпанюк, С. Хороб, Ф. Шольц) переконливо potwierджують багатовекторність наукової діяльності еміграційного вченого. Однак, погляди Ю. Бойка-Блохина як компаративіста, на які звернула увагу Л. Грицик у доповіді «Проблеми порівняльного вивчення літератур у дослідженнях Ю. Бойка-Блохина», виголошеній на науковій конференції, яка була присвячена вшануванню 85-річчя дослідника в Україні (Київ, 21 травня 1994 року), ще потребують окремого вивчення [24; 32]. Це стосується й розмислів ученого над рецепцією Данте українською літературою, які досі залишаються поза увагою науковців (що можна пояснити малоприсутністю його праць, насамперед, німецькомовних, в Україні). Цим зумовлена **актуальність** пропонованої статті.

Мета та завдання дослідження. Метою цієї студії є вивчення поглядів Ю. Бойка-Блохина на сприйняття творчості Данте вітчизняним письменством. **Завдання** дослідження полягають в осмисленні проблеми літературної рецепції в інтерпретації вченого у контексті його концепції порівняльного вивчення національних літератур; аналізі розмислів дослідника над багатоаспектним / багаторівневим сприйняттям українською літературою творчості Данте (оригінальна творчість письменників, перекладацька діяльність, літературно-критична рецепція), що розглянуто у проекції поглядів учених ХХ – початку ХХІ століття, зокрема й представників радянського літературознавства; обґрунтуванні принципово важливої ролі підходу еміграційного вченого, що репрезентує українську літературу як органічну частину європейського культурного простору, не лише у забезпеченні неперервного розвитку вітчизняного порівняльного літературознавства, а й в окресленні перспектив його подальшого поступу у світовому контексті.

Виклад основного матеріалу. Загальновизнано вагоме значення засвоєння шедеврів світового письменства національними літературами, особливо на етапі їх становлення. З цим вповні суголосний і Ю. Бойко-Блохін. Вивчення впливу (як стимулу) світової класики у міжнародному літературному розвитку вчений вважав одним із найважливіших напрямків досліджень у царині порівняльного літературознавства [5, с. 229].

Особливу увагу дослідника привертає сприйняття українським письменством творчості Данте, Гете та Байрона. Вчений поділяє погляд Д. Чижевського щодо закономірностей літературного поступу («в чергуванні стилів відчуваємо ми процес літературного розвитку» [5, с. 235]). Ю. Бойко-Блохін надавав принципово важливого значення романтизму у становленні та поступі національних літератур, насамперед слов'янських [27]. Дослідникові винятково близька думка автора «Порівняльної історії слов'янських літератур» (1956) про потужний «творчий потенціал» літератур слов'янських народів, які «загострено» сприймали західноєвропейські культурні цінності. Як відомо, праці обох еміграційних літературознавців було вилучено із наукового обігу в підрадянській Україні.

Варто зауважити, що «стильовий підхід» (М. Наєнко) вчених діаспори набуває принципово важливого значення, з огляду на те, що в радянському літературознавстві з 40–50-х рр. категорія стилю «дискримінується і остаточно виводиться з ужитку» [20, с. 237].

Ю. Бойко-Блохін підкреслював, що інтерес до Данте в українців, як і в більшості слов'янських народів, зріс в епоху романтизму в 19 столітті (це, на переконання дослідника, великою мірою пояснює найбільшу популярність «Божественної комедії»,

особливо «Пекла»). Українська література виразно засвідчує, як доводить учений, захоплення Данте – «колосальною постаттю, що височіє над віками» [7, с. 60]. Слова Ю. Бойка-Блохина вповні узгоджуються із поглядом сучасного американського вченого Г. Блума, який вважає, що Данте, поряд із Шекспіром, є «центром Канону» [3, с. 52] і висловлює концептуальну тезу: «У проблемному сьогоденні ми маємо відновити відчуття літературної індивідуальності та поетичної незалежності. Данте, як і Шекспір, може стати потужним імпульсом до цього відновлення» [3, с. 121]. Подібною логікою думки керувався і Ю.Бойко-Блохин, розглядаючи сприйняття творчості автора «Божественної комедії» українським письменством у свої працях, насамперед у німецькомовній студії «Dante und die Ukraine», 1977 (практично не відомій в Україні, досі не перекладеній та не оприлюдненій тут) [29].

Еміграційний учений, як і сучасні дослідники, осмислює проблему літературної рецепції багатоаспектно. Потужний стимул до національного літературного розвитку Ю. Бойко-Блохин вбачає у творчій трансформації мистецьких здобутків світової класики українськими письменниками. Важливого значення дослідник надає також такому виду рецепції як художній переклад. Поза увагою вченого не залишається й літературознавча рецепція, яку він потрактовує як невід’ємний складник у вивченні сприйняття автора «Божественної комедії» на рідному ґрунті.

Тема «Данте і українська література» викликає значний інтерес вітчизняної науки про літературу, насамперед компаративістики, – розпочинаючи з Франкової студії («Данте Аліг'єрі. Характеристика середніх віків. Життя поета і вибір із його поезії», 1913) і аж до праць, які з’явилися за останні десятиліття [21; 22; 23].

Ю. Бойко-Блохин обґрунтовує концептуальну думку про можливість впливу літературознавчої рецепції, – як орієнтиру і стимулу, – на власне літературну творчість (оригінальну та перекладацьку).

Зокрема дослідникові видається переконливим досвід Лесі Українки, що засвідчує її «знаменитий твір» «Забута тінь». Поетеса, як зауважує вчений, не лише читала «Божественну комедію» в оригіналі, але також орієнтувалася на стан вивчення творчості Данте, зокрема на гіпотезу про те, що дружина Данте, Джемма Донаті, завжди супроводжувала свого чоловіка, коли він подорожував Італією [29, с. 142].

Закордонні дантезнавчі праці впливали, за спостереженням Ю. Бойка-Блохина, не лише на вибір творів італійського поета для перекладу українською мовою (зокрема І. Франко обрав для перекладу ті твори Данте, які тогочасні критики оцінювали особливо високо), а й на якість самих перекладів (осмислення В. Самійленком поглядів різних дантезнавців сприяло «точності відтворенні системи дантівських картин» [29, с. 143] у його тлумаченні, – перші десять пісень «Пекла»). М. Рильський і П. Карманський – як автори першого українського повного перекладу «Пекла» – також спиралися на коментарі європейських дослідників творчості автора «Божественної комедії», передаючи «нечіткі, загадкові висловлювання Данте» [29, с. 150].

Еміграційний дослідник вбачає вагоме значення внеску І. Франка у вітчизняне дантезнавство в тому, що вчений у вже згаданій праці «представив українському читачу життя і творчість Данте в їх цілісності» [29, с. 144]. Свою студію, як підкреслює Ю. Бойко-Блохин, І. Франко «писав у дусі позитивістичних тенденцій вивчення творчості Данте» [29, с. 144]. Зазначаючи, що автор добре ознайомлений зі станом розвитку закордонного дантезнавства (зокрема «багато почерпнув у Карла Федерна»), літературознавець особливу увагу звертає на коментарі та власну інтерпретацію українського вченого, потрактовує його «оцінки та аналітичні зауваги щодо творчості Данте ... дуже глибокими ... які заслуговують на окреме дослідження» [29, с. 145]. Це, насамперед, Франкове поцінування великої заслуги Данте, який звернувся до живої

народної мови (Ю. Бойко-Блохин вказує на те, що, вчений у своїй праці розглянув і книгу італійського автора «Про народне красномовство») як «творця італійської літературної мови». Прикметною видається дослідникові думка І. Франка, який наголосив на «революційному значенні» «Божественної комедії»: «цей правовірний католик і геніальний поет мав іноді гайдамацькі погляди» [29, с. 145]. Автор вважає вельми важливою Франкову характеристику художніх особливостей поеми Данте та осмислення її значення для загального розвитку світової літератури. На переконання Ю. Бойка-Блохина, учений «був правий не менше, ніж Е. Горра, коли говорив, що Данте побудував свій фантастичний світ на фундаменті об'єктивної реальності» [29, с. 144].

Прикметна, з цього погляду, думка О. Білецького, який акцентує увагу на тому, що «Франко вірно розкриває протиріччя у творчості Данте, вказуючи в ньому, в кінцевому підсумку, “уступи, повні незрівнянного реалізму, що доходить аж до брутальності ... а з другого боку уступи, повні високої екстази та незрівнянної символіки”» [1, с. 274].

Ю. Бойко-Блохин вважає О. Білецького «найвизначнішим ученим творчості Данте в післяреволюційний період», а його статтю «Поема Данте» (1956), яку розглядає у контексті рецепції творчості італійського поета вітчизняним письменством, – найважливішою роботою дослідника, присвячену творчості автора «Божественної комедії». Зокрема еміграційний вчений поціновує коментарі О. Білецького до «Пекла» як «найкращі не лише в українському, а й в російському літературознавстві ... в них західний досвід дослідження творчості Данте використовується настільки широко, наскільки це було можливо за умов тоталітарного режиму в країні» [29, с. 148–149].

О. Білецький у своєму дослідженні «Поема Данте» (1956) наголошує: «протиріччя дали можливість пізнішим епохам по-різному витлумачувати Данте, пристосовуючи його до своєї ідеології ... Посмертна історія Данте ... наочно відтворює класову боротьбу XIX ст.» [1, с. 302]. Це, зрештою, узгоджується з думкою вченого про поему італійського митця: «Ми в передвер'ї реалізму ... Але реалізм цей ще скований кайданами релігії і схоластичної філософії» [1, с. 301]. Ю. Бойко-Блохин висловлює міркування про те, що «релігійні моменти «Божественної комедії» все одно не могли знайти необхідного висвітлення в коментарях, так само, як і в статтях Білецького» (який віддає данину радянській епосі: «вимоги щодо партійності літератури проходять червоною ниткою» [29, с. 149]).

Еміграційний вчений, водночас, стверджує перевагу статті О. Білецького над працями російських учених (В. Фріче, А. Луначарський, О. Дейч), яка «дає українському читачеві більше інформації про Данте, ніж студії згаданих авторів» [29, с. 149].

Серед досліджень творчості Данте, що з'явилися в підрадянській Україні в 50–60-рр. XX століття – В. Вера «Данте, життя і творчість поета» (1941), Н. Модестової «Данте Аліг'єрі» (1965) та І. Драча «Безмежжя Данте» (1965) – Ю. Бойко-Блохин виокремлює останнє, особливо наголошуючи на увазі автора до поглядів західних дантезнавців (вчений зазначає, що І. Драчеві вдалося скористатися «моментом», коли на деякий час було послаблено суворі ідеологічні норми, які стримували ідейний розвиток в Україні).

Важливим проявом рецепції Данте вітчизняною літературою Ю. Бойко-Блохин вважає художній переклад, що він осмислює багатоаспектно (як засіб розвитку мови, джерело змістового і формального збагачення вітчизняної літератури, а також стимул до оригінальної творчості на рідному ґрунті). Це вповні узгоджується із концепцією вченого, який, продовжуючи вітчизняну перекладознавчу традицію (П. Куліш,

І. Франко, П. Грабовський, В. Самійленко, Леся Українка, «неокласики» на чолі з М. Зеровим), потрактовує переклад важливим чинником національного літературного розвитку, надаючи, водночас, вагомого значення й власне перекладацьким питанням [26]. Ю. Бойко-Блохин (як і його попередники, починаючи з XIX ст.), підкреслював і націєтворчу функцію художнього перекладу в українській культурі. У цьому контексті вчений поціновує українські тлумачення І. Франка, В. Самійленка та Лесі Українки. «Переклад монументального твору Данте, – зауважує дослідник, – був майже неможливим завданням, зважаючи на несприятливу політичну обстановку та цензуру щодо української літератури» [29, с. 144].

Еміграційний учений не вважав за доцільне аналізувати українські тлумачення XIX століття, керуючись сучасними вимогами до художнього перекладу (з огляду на тогочасний рівень розвитку літературної мови та перекладацьких традицій).

Усвідомлюючи важливість та актуальність, особливо на той час, питання читацької рецепції, дослідник, зокрема, тлумачення В. Самійленка (яке характеризується невідповідним відтворенням форми оригіналу) поціновував, насамперед, за його «самобутність» та точність відтворення змісту. Вчений підкреслював: переклад «виконано легкою живою мовою ... широко використано українську ідіоматику та багатство української синоніміки», – це «дуже наблизило „Божественну комедію” до українського читача» [29, с. 143].

Щодо інтерпретації Лесі Українки дослідник наголошував: талановита поетеса «зуміла конгеніально відтворити ліричну силу та передати виразність картин оригіналу Данте» [29, с. 143]. Ю. Бойко-Блохин стверджував, що й Франкові тлумачення «мають художню цінність». Зауважуючи властиву їм точність відтворення змісту й образних елементів першотвору, учений висловлював думку, що перекладач «уникав відтворення музичальності поезії Данте, її ритмів та її метрики» [29, с. 146]. Це питання уточнюють О. Домбровський [11, с. 124] та Г. Кочур [15, с. 822]. Зокрема останній зазначає, що, прагнучи якнайширше ознайомити вітчизняного читача із надбанням світової літератури, І. Франко часто керувався, насамперед, популяризаторською та просвітницькою метою. Однак, дослідник звертає увагу й на ранні Франкові переклади уривків «Божественної комедії», здійснені «римованим віршем, зі збереженням форми терцини» (наголошуючи на тому, що вони відрізняються за методом від пізніших [15, с. 821]). Саме з уважним вивченням Данте Г. Кочур пов'язує те, що І. Франко «майстерно оволодів цією формою, і багато з його віршів, написаних терцинами, належать до його шедеврів» [15, с. 820]. Суголосну думку щодо переосмислення художньо-естетичного досвіду автора «Божественної комедії» у творчості українського митця (яку не проакцентував Ю. Бойко-Блохин), висловлює й М. Новикова: «І. Франко, може, найкраще відтворив Данте не в перекладах, а у ліриці «Зів'яле листя», «Semper Tūo», в пролозі до поеми «Мойсей» [21, с. 50]).

Значним досягненням вітчизняного перекладацтва еміграційний дослідник вважає повний переклад «Пекла» М. Рильського та П. Карманського, якому властива «близькість до італійського оригіналу, поєднана з винятковим художнім смаком» [29, с. 150]. Учений зауважує, що для італійських прислів'їв було підібрано відповідні українські (наприклад, Пісня XXII). Відтворення форми оригіналу дослідник поціновує як велику заслугу перекладачів, – вони «зупинились на строфі терцини, італійське силабічне віршування ... передають п'ятистопним ямбом, таким чином не порушуючи жіночу риму» [29, с. 150]. Порівнюючи український переклад з іншими інонаціональними тлумаченнями, Ю. Бойко-Блохин обґрунтовує його переваги. «В найкращому російському перекладі Лозинського, – за спостереженням вченого, –

використовуються почергово жіночі і чоловічі рими, а в німецькому перекладі Філалета рима взагалі відсутня, і зберігаються лише жіночі закінчення рядків» [29, с. 150].

Важливою загальнокультурною подією вчений вважає появу українською мовою й інших частин «Божественної комедії» – «Чистилище» (1968) і «Рай» (1972) у перекладі Є. Дроб'язка. Ю. Бойко-Блохин акцентує увагу на адекватному відтворенні, не лише змісту, а й форми першотвору. Переваги «високохудожнього» українського тлумачення, як наголошує дослідник, особливо чітко увиразнюються у контексті інших інонаціональних перекладів: «українська версія є точніша, ніж російська (М. Лозинського, – *О. Т.*), і в цілому відповідає німецькому перекладу Германа Гмеліна, за винятком того, що Гмелін не дотримувався рими терцин, а Дроб'язку це повністю вдалося» [29, с. 151].

Учений вказує на прагнення автора зберегти високий стиль оригіналу: «його філософський зміст і натяки змушували перекладача не лише мобілізувати широкі можливості української літературної мови, але також і творити неологізми» [29, с. 150], виразно демонструючи й «мовоохоронну» функцію художнього перекладу, яка набувала особливої актуальності за радянського часу. Ю. Бойко-Блохин констатує: «глибокі релігійні почуття Данте чудово передано», що вважає великим здобутком перекладача, адже, на його переконання, під комуністичним ідеологічним контролем це було не легко зробити. Дослідник зауважує, що «Дроб'язко був змушений слово «Бог» завжди писати з малої літери», – з цієї причини й «містицизм твору залишився зауваженим» [29, с. 151].

Згадуючи «дуже добрі, хоча і досить вільні» переклади лірики Данте (переважно з «Нового життя») поета-емігранта М. Ореста, вчений високо поціновує повний український переклад книги «Нове життя», який здійснили М. Бажан, І. Драч, В. Житник, В. Коротич і Д. Павличко (прозовий текст відтворив А. Перепадя). «Перекладачі працювали над цим повним перекладом дуже ретельно, – писав Ю. Бойко-Блохин, – і результат був дуже успішним. Мелодика любовної поезії Данте з усіма її найтоншими нюансами звучить українською мовою в усій повноті» [29, с. 151]. Дослідник надає важливого значення загальному редагуванню книги, – наголошуючи, що ним «займався досвідчений перекладач Г. Кочур, якого нещодавно заарештовано» [29, с. 151].

Факт арешту Г. Кочура еміграційний вчений потрактовує як промовистий прояв повномасштабного наступу тоталітаризму в Україні, спрямованого на нищення національної культури. На жаль, Ю. Бойкові-Блохину залишилася невідомою вже цитована ґрунтовна праця дослідника «Данте в украинской литературе» (1971) [15], яка репрезентує автора не тільки як перекладознавця, а й історика літератури. Варто зауважити, що студії Г. Кочура та Ю. Бойка-Блохина, присвячені вивченню сприйняття Данте українською літературою, винятково суголосні за різноаспектністю осмислення означеної проблеми та за логікою думки загалом, – вони, багато в чому взаємодоповнюючи одна одну, є тим особливим прикладом, який не лише потверджує тезу про єдність вітчизняної науки про літературу [8] (яку сучасні дослідники слушно обґрунтовують, зокрема, й попри часто очевидну її «двоколіїність», «двоподіл»), а й переконливо засвідчує її односпрямованість.

Початковий етап рецепції Данте в українській літературі, що базується не на припущенні, а знаходить конкретне підтвердження у творчості митців, учені (О. Білецький, О. Домбровський, Г. Кочур, О. Пахльовська, М. Стріха) пов'язують із Т. Шевченком. Зокрема Г. Кочур у своєму дослідженні акцентує увагу на думці В. Лесевича, який «зіставив роль Т. Шевченка в розвитку української мови з роллю Данте у розвитку італійської літературної мови» [15, с. 817].

На відміну від своїх попередників і наступників, перші прояви рецепції автора «Божественної комедії» вітчизняним письменством (що засвідчують твори українських авторів) Ю. Бойко-Блохин вбачає ще раніше – у творчості І. Котляревського (з цим промовисто перегукується прониклива думка М. Новикової, засвідчуючи неперервність української науки про літературу: «в українських сховах (і слова, й духу) маємо розшукувати «шари» Данте у двох ... напрямках» – «голос ринку і голос амвона, книгозбірні, скрипторію – дві домінанти «Божественної комедії»») [21, с. 50].

Еміграційний дослідник проводить паралель між двома митцями щодо їхнього «реформаторського прориву» у розвитку літературної мови. Прикметно, що Ю. Бойко-Блохин вбачає у праці Данте «Про народне красномовство» [29, с. 137] «деякі імпульси для ... гігантської реформаторської роботи» автора «Енеїди». Крім того, і сам цей твір основоположника нової вітчизняної літератури, за спостереженням еміграційного дослідника, засвідчує сприйняття Данте на українському ґрунті.

Наголошуючи на оригінальності поеми І. Котляревського, Ю. Бойко-Блохин вважає показовим, насамперед, опис пекла, який значно відрізняється від Вергілієвого твору. Натомість, учений зауважує спільні риси в «Енеїді», з її виразним народним колоритом, та «Божественній комедії». Насамперед, це опис грішників, що дає підстави вченому для висновку про українську «іронічну інтерпретацію Данте в стилі поглядів Вольтера та в дусі його “Нарисів моралі”» [29, с. 138]. Ю. Бойко-Блохин обґрунтовує думку, що автор «Енеїди» як представник «низького стилю» псевдокласицизму «рухався шляхом творчого протистояння Данте там, де італійський поет піднімався до високих філософських думок і створював картини, сповнені справжнім ліризмом» [29, с. 138]. Учений доходить думки про те, що гостра сатира окремих частин «Пекла» є повною «протилежністю» сатирі І. Котляревського, «сповненій нестримним голосним сміхом» [29, с. 139], що потверджує обстоювану дослідником тезу про «вплив як відштовхування». Хоча літературознавець, водночас, зазначає: «художня палітра Данте також мала виразні натуралістичні кольори, в цілому близькі Котляревському» [29, с. 138].

Ю. Бойко-Блохин наголошує на тому, що українські романтики ретельно вивчали творчість автора «Божественної комедії», та осмислює її рецепцію на вітчизняному ґрунті у європейському контексті. Особливого значення вчений надає Т. Шевченкові, який «органічно сприйняв романтичний напрямок в літературі, зокрема, романтичне захоплення Данте» [29, с. 139].

Зауважуючи у своїй німецькомовній праці «Данте і Україна», адресованій, насамперед, закордонному читачеві, що ім'я «геніального українського поета ... в Україні шанують так само, як в Італії ім'я автора “Божественної комедії”», Ю. Бойко-Блохин проводить паралель між долями митців-вигнанців, спираючись на думки Т. Шевченка, висловлені з цього приводу в його щоденнику. Згадки про Данте у листуванні та щоденникових записах українського поета переконують ученого в тому, що Т. Шевченко знав не лише біографію італійського поета (зокрема Ю. Бойко-Блохин зазначає, що книга Дж. Вазарі, який «писав про Данте з глибоким благоговінням, була настільною книгою Шевченка» [29, с. 139]), а й зміст «Божественної комедії».

Учений зауважує переосмислення автором «Кобзаря» думок та образів італійського митця, що дає йому всі підстави для висновку про поему великого флорентійця як імпульс до оригінальної творчості на рідному ґрунті. «Шевченко використав і картини гнітючого очікування з «Чистилища» Данте, – зазначає Ю. Бойко-Блохин, – він також звертається до відомих слів Данте з 17-ї пісні «Раю» («який солоний хліб не свій ...») ... в «Кобзарі» ми також знаходимо фрагменти,

пов'язані з Данте («Немає гіршого, як в неволі про волю згадувати»), що нагадують голосіння Франчески да Раміні про своє нещасне життя (5-а пісня «Пекла») ... у ліричному вступі поезії «Іржавець», співчуючи долі України («Хто тебе не мучив? Якби розказати ... то перелякати саме б пекло можна ...») ... поет проводить паралель: «А Данта старого Полупанком нашим можна здивувати») [29, с. 140]. Ці приклади рецепції італійського поета в Шевченкових творах не залишилися поза увагою й інших дослідників [1; 15; 23].

Натомість, варто особливо проакцентувати: спостереження еміграційного вченого над творчим сприйняттям Данте у Шевченкових поемах «Сон» та «Великий льох» (у яких вплив італійського поета, як доводить дослідник, – ще виразніший) принципово розширюють та поглиблюють осмислення означеної теми. У згаданих творах «Шевченко ще більше наближається до деяких художніх принципів» автора «Божественної комедії» [29, с. 141]. Ю. Бойко-Блохин обґрунтовує думку про те, що «Божественна комедія» відіграла роль стимулу в Шевченковій творчості.

Зіставлення поеми «Сон» із твором італійського автора вченому видається особливо показовим з погляду питання жанру. На його складність щодо «Божественної комедії» вказували дослідники різних епох, – від Ф. Шеллінга до Б. Кроче. За спостереженням Ю. Бойка-Блохина, особливості «Божественної комедії», на які зацентрував увагу Ф. Шеллінг («Про Божественну комедію» Данте з точки зору філософії») у загальних принципах зображення властиві й поемі «Сон» («Данте запропонував картину, яка поєднувала в собі елементи лірики, драми і епосу. Цей величний твір відображає епоху автора і дає загальний світогляд. Окремі елементи поєднуються в цілісній картині. Універсальність досягається за допомогою алегорій. Алегоричне поєднується з історичним. Світ поділяється на три сфери» [29, с. 141]).

Ю. Бойко-Блохин вказує на трьохвимірну структуру поеми «Сон», застосування автором прийому алегорії («цар постає в алегоричному образі ведмеда»). Прикметним ученому видається, що картина всієї Російської імперії «конкурує з жахами пекла Данте, навіть якщо в поемі про це не згадується», а також те, що твір так само закінчується «радісно-полегшено», з вірою у «подолання влади зла» [29, с. 141].

Творче переосмислення художньо-естетичного досвіду автора «Божественної комедії» дослідник зауважує і в «історіософічній містерії» «Великий Льох», у якій Т. Шевченко «проголошує майбутнє України, передбачаючи національне звільнення» [29, с. 141]. Ю. Бойко-Блохин обґрунтовує функціональну роль, яку виконує в поемі цифра III: «Трійця проникає, як і у Данте, в структуру та в усі деталі твору») [29, с. 142]. Наголошуючи на відсутності у Шевченковій поемі прямих запозичень із «Божественної комедії», вчений вбачає її імпульси у «грі відтінків, послідовності кольорів, що супроводжують музику поезії і нагадують «Чистилище» і «Рай» Данте» [29, с. 142].

Г. Кочур висловлював думку, що «поезія Данте близька Шевченкові своєю однією стороною», – українському поетові «співзвучніший не співець Беатріче», а передусім «суворий викривач», творець картин «пекла з його муками» [15, с. 815], з якими асоціювалося реальне життя його знедоленого народу.

Варто наголосити у цьому контексті, що Ю. Бойко-Блохин принципово розширює уявлення про Шевченкову рецепцію Данте. Еміграційний вчений, зауважуючи прагнення Т. Шевченка піднести жінку до таких висот, про які мріяв італійський майстер слова, проводить паралель не лише між творами митців, а й вловлює аналогію «автобіографічного характеру». Ю. Бойко-Блохин обґрунтовує думку про почуття любові (яке обидва поети пронесли через усе своє життя) як стимул до творчості. Як і Беатріче для Данте, Оксаночка для Шевченка, за спостереженням дослідника,

також «стає центральним інтимним образом» [7, с. 64] (починаючи з поезії «Мені тринадцятий минало»), – «вона виростає в колосальний образ, що заповнює увагу поета і розгортається в різних варіантах, у поемах «Відьма», «Марина», «Княжна» [7, с. 62–63]. Констатує, що Беатріче «перетворюється на символ» у творчості автора «Божественної комедії», літературознавець висловлює прикметне спостереження: «цим шляхом символізації Оксаночки йшов і Шевченко» [7, с. 63]. Однак, для українського поета Оксаночка (як «втілення дівочого національного страдництва») «залишається символом внутрішньо ... в бажанні найбільш правдиво і вичерпно розкрити трагізм покритки» [7, с. 63]. Учений осмислює в означеному контексті Шевченкову рецепцію творчості Данте крізь призму стильового розвитку вітчизняної літератури. Особливо показовою з цього погляду дослідникові видається «ота святість покритки ... яка таким різким контрастом постає проти видимого зовнішнього бруду життя», що дає підстави для висновку: «Так, це романтизм! Але звідси і пряма дорога до реалізму. Тут шукання життєвої повноти образу, його характеристичності ... в цьому стремлінні до виразності малюнку поет залишає далеко позад себе романтичні зразки поем про зведену дівчину. Він немов іде слідом за Данте, який про свою Беатріче хотів сказати «дещо, чого ще не було сказано ні про одну жінку» [7, с. 64]. Ю. Бойко-Блохін, потверджуючи думку (яку поділяють й сучасні компаративісти), що літературна взаємодія (зокрема й рецепція) сприяє увиразненню національної специфіки, констатує: «Ця поетизація дівчини обдуреної і зведеної ... подана в цілیم ряді Шевченкових поем так глибоко правдиво, з такою влучністю психологічної аналізи, що перевершує все написане на подібні теми у світовій літературі» [7, с. 63]. Спостереження Ю. Бойка-Блохіна над багатоплановою рецепцією Данте у творчості автора «Кобзаря», що залишилося поза увагою інших дослідників (як попередників, так і наступників ученого), має вагоме значення для подальшого вивчення теми «Данте і Шевченко».

Учений вважає прикметним звернення ще одного українського романтика до постаті італійського митця. Дослідник зауважує, що в поезії П. Куліша «До Данта», написаній саме після його ознайомлення із «Пеклом» в оригіналі, автор співвідносить образ італійського поета з образами мучеників із «Божественної комедії». «Гой, хто не знає про страждання флорентійського вигнанця, не зможе зрозуміти цю поезію» [29, с. 143], – констатує вчений.

Г. Кочур розглядає в означеному контексті ще й твір – «Куліш у пеклі», який залишився не охопленим увагою еміграційного вченого. У цій поемі «зображено сходження у пекло самого автора і його зустріч із різними людьми, зокрема й на той час ще живими», як зауважує Г. Кочур, що «П. Куліш виправдовує посиленням на Данте ... у згаданому коментарі він наводить уривок ... з «Пекла» (історія монаха Альберіго)» [15, с. 816].

Прикметний зв'язок між двома творами П. Куліша, які визначає біографічна («До Данта») / автобіографічна («Куліш у пеклі») концепція, переосмислена у проекції «Пекла» з «Божественної комедії». Попри заувагу Г. Кочура, що ці твори українського письменника «не займають вагомому місця у (його. – О. Т.) творчості», варто наголосити на тому, що вони вельми важливі з точки зору творчої трансформації художньо-естетичних здобутків Данте вітчизняною романтичною літературою як органічною частиною європейського культурного простору. «Стильовий вектор» осмислення означеної проблеми засвідчують й розмисли Ю. Бойка-Блохіна: увага Куліша саме до «Пекла» «наближує погляди українського романтика до поглядів Леопарді, який вважав «Пекло величним *ліричним* (курсив. – Ю. Б.-Б.) твором і надавав йому перевагу над «Чистилищем» і «Раєм» [29, с. 142]».

Яскравим проявом рецепції Данте на українському ґрунті Ю. Бойко-Блохин вважає вже згаданий вірш Лесі Українки «Забута тінь». Дослідник зауважує, що поетеса-неоромантик була обізнаною не лише із творчістю італійського митця, а й добре поорієнтованою щодо стану її наукового вивчення [29, с. 143]. Ю. Бойко-Блохин акцентує увагу на осмисленні Лесею Українкою «віковічної драми людської долі» [29, с. 143] у своєму творі, імпульсом для якого постали життя і творчість Данте. Вельми прикметним у цьому контексті видається дослідникові зіставлення образів двох типів жінок – Беатріче Портінарі, «увінчаної вінком слави ... і нещасної земної жінки ... яка залишилася в темряві історії ... вона непомітно приносила всю себе в жертву італійському світочу» [29, с. 143–144]. Варто зауважити, що до подібного осмислення проблеми Леся Українка поверталася й у своїх драмах, якими, за словами Ю. Бойка-Блохина, поетеса «намагалася вирішити духовну проблематику європейської сучасності у світлі греко-римських трагедій» [29, с. 143].

Серед творів, які потверджують рецепцію Данте в українській літературі (як на змістовому, так і на формальному рівнях) вже після 1917 року, дослідник виокремлює твір, «навіяний ідеями і поетичною формою «Божественної комедії» – епопею «Попіл імперій» Ю. Клена, ім'я якого було заборонено в підрадянській Україні. Прикметно, що незавершена поема українського митця-емігранта, який «непорушно вірив, – на чому акцентує увагу Ю. Бойко-Блохин, – у величну роль України в прийдешньому світі» [29, с. 146], «показує широку панораму російської, німецької, насамперед, української реальності» ХХ століття [29, с. 146].

Наголошуючи на засвоєнні Ю. Кленом художнього досвіду автора «Божественної комедії», вчений зауважував: «Сам він (поет. – О. Т.) казав, що він іде до Данте, до його могутнього розуміння всесвіту, до шляху страждань, покаяння та винагороди, до того шляху, в кінці якого очікує відродження і вічне життя нації ...» [29, с. 147]. Особливо показовою з цього погляду дослідникові видається друга частина поеми українського митця («Пекло»), у якій поет зустрічає автора «Божественної комедії». Показова паралель (додамо від себе): так само Данте у своєму «Пеклі» (Пісня перша) зустрічає Вергілія зі словами:

«Ти – мій учитель, розуму пожива;

Від тебе я дістав у спадок той добрий стиль, що хвалять шанобливо» (Переклад М. Стріхи).

Вчений зауважує, що пекло змінилося з часів Данте, який супроводжує «нашого поета ... через всі дев'ять його кіл, через тоталітарну дійсність гігантської імперії» [29, с. 147]. Символічним, за спостереженням дослідника, є те, що «сильні вітри, які за часів Данте віяли в другому колі ... у Клена віють безперервно» [29, с. 147].

Прикметні розмисли Є. Маланюка, редактора й автора передмови до видання творів Ю. Клена (Торонто, 1957), що близькі думкам Ю. Бойка-Блохина. Є. Маланюк також наголошує на важливому значенні рецепції українським поетом художньо-естетичних здобутків Данте, зокрема засвоєнню на рідному ґрунті розміру терцини. Літературознавець вважає «Попід імперій» «тим великим полотном, тим центральним твором цілого життя. Призначенням і Долею поета в нашій національній, але – раніш чи пізніш – і в світовій поезії» [18, с. 10].

Варто зауважити суголосність епопеї «Попіл імперій» (що, «безперечно, мала дати, – на переконання Ю. Бойка-Блохина, – філософський погляд на майбутнє» [29, с. 148]) і Т. Шевченкових поем («Сон», «Великий льох»), – як історіософських творів, у яких учений спостеріг прояви рецепції Данте. Це важливо

й з огляду на питання традиції осмислення феномену «пророцтва» в українській літературі, заактуалізованого сучасними вченими [4, с. 34].

Якщо вітчизняні дантезнавчі дослідження, на думку Ю. Бойка-Блохіна, знаходяться на своєму початковому етапі, то щодо «якості ... художньої цінності і наукового рівня» українських перекладів учений висловлював переконання, що їх можна порівняти з найкращими слов'янськими зразками такого типу [29, с. 151]. Дослідник високо поцінював у слов'янському контексті й оригінальні твори, які виразно засвідчують рецепцію Данте вітчизняною літературою: «Муза українських поетів Шевченка, Лесі Українки, Юрія Клена та інших поєдналася з поетичним світом Данте, і в цьому плані вони стоять в одному ряді» з польськими митцями слова – Юліушем Словацьким та З. Красинським, з чеським – Яном Нерудою, чорногорським – П. Негошем та російським – В. Брюсовим [29, с. 152].

Висновки. Ю. Бойко-Блохін обґрунтував функціональну роль рецепції Данте в українській літературі як складного багатоаспектного / багаторівневого феномену, з акцентом на *творчій* (курсив. – О. Т.) трансформації художньо-естетичного досвіду автора «Божественної комедії» на рідному ґрунті, що вказує перспективи для нових наукових пошуків. Погляди еміграційного вченого, які репрезентують вітчизняне письменство як органічну частину європейського культурного простору (що винятково актуально нині з огляду на питання європейського канону), зберігають своє важливе значення не лише для вітчизняної, а й світової компаративістики.

Список використаної літератури

1. Білецький О. Поема Данте // Білецький О. Зібрання праць у п'яти томах / О. Білецький. – Київ : Наукова думка, 1966. – Т. 5 : Зарубіжна література. – С. 272–304 ; Biletskyi O. Poema Dante // Biletskyi O. Zibrannia prats u piaty tomakh / O. Biletskyi. – Kyiv : Naukova dumka, 1966. – Т. 5 : Zarubizhna literatura. – S. 272–304.
2. Білокінь С. Замість передмови / С. Білокінь // Бойко Ю. Вибрані праці / Ю. Бойко. – Київ : Медекол, 1992. – С. 3–6 ; Bilokin S. Zamist peredmovy / S. Bilokin // Boiko Yu. Vybrani pratsi / Yu. Boiko. – Kyiv : Medekol, 1992. – S. 3–6.
3. Блум Г. Західний канон : книги на тлі епох / Г. Блум ; пер. з англ. під заг. ред. Р. Семківа. – Київ : Факт, 2007. – 720 с. ; Blum H. Zakhidnyi kanon : knyhy na tli epokh / H. Blum ; per. z anhl. pid zah. red. R. Semkiva. – Kyiv : Fakt, 2007. – 720 s.
4. Бовсунівська Т. Поетика Тараса Шевченка. Вибрані статті / Т. Бовсунівська. – Київ : Вид. дім Дмитра Бурого, 2017. – 223 с. ; Bovsunivska T. Poetyka Tarasa Shevchenka. Vybrani statti / T. Bovsunivska. – Kyiv : Vyd. dim Dmytra Buraho, 2017. – 223 s.
5. Бойко Ю. До проблеми вивчення історії східнослов'янських літератур // Бойко Ю. Вибране / Ю. Бойко. – Мюнхен, 1981. – Т. III. – С. 229–240 ; Boiko Yu. Do problemy vyvchennia istorii skhidnoslovianskykh literatur // Boiko Yu. Vybrane / Yu. Boiko. – Miunkhen, 1981. – Т. III. – S. 229–240.
6. Бойко Ю. На порозі восьмого десятка // Бойко Ю. Вибрані праці / Ю. Бойко. – Київ : Медекол, 1992. – С. 6–10 ; Boiko Yu. Na porozі vosmoho desiata / Yu. Boiko. – Kyiv : Medekol, 1992. – S. 6–10.
7. Бойко Ю. Творчість Тараса Шевченка на тлі західноєвропейської літератури // Бойко Ю. Вибрані праці / Ю. Бойко. – Київ : Медекол, 1992. – С. 11–73 ; Boiko Yu. Tvorchist Tarasa Shevchenka na tli zakhidnoievropeiskoi literatury // Boiko Yu. Vybrani pratsi / Yu. Boiko. – Kyiv : Medekol, 1992. – S. 11–73.
8. Галич О. А. Літературознавство української еміграції та діаспори // Галич О. А. Історія літературознавства : підруч. / О. А. Галич. – Київ : Либідь, 2013. – С. 274–292 ;

Halych O. A. Literaturoznavstvo ukrainskoi emihratsii ta diaspory // Halych O. A. Istoriiia literaturoznavstva : pidruch. / O. A. Halych. – Kyiv : Lybid, 2013. – S. 274–292.

9. Гром'як Р. Від редактора // Літературознавча рецепція і компаративістичний дискурс: колект. моногр. / ред. : Р. Т. Гром'як, І. В. Папуша. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2004. – С. 5–8 ; Hromiak R. Vid redaktora // Literaturoznavcha retseptsiiia i komparatyvistychnyi dyskurs : kolekt. monohr. / red. : R. T. Hromiak, I. V. Papusha. – Ternopil : Pidruchnyky i posibnyky, 2004. – S. 5–8.

10. Дзюба І. На трьох континентах : у 3-х кн. / І. Дзюба. – Київ : КЛЮ, 2013. – Кн. І. – 807 с. ; Dziuba I. Na trokh kontynentakh : u 3-kh kn. / I. Dziuba. – Kyiv : KLIU, 2013. – Kn. I. – 807 s.

11. Домбровський О. Данте в українських перекладах / О. А. Домбровський, Н. Є. Руденко // Іноземна філологія : український науковий збірник. – 1966. – Вип. 6. – С. 119–128 ; Dombrovskiy O. Dante v ukrainskykh perekkladakh / O. A. Dombrovskiy, N. Ye. Rudenko // Inozemna filolohiia : ukrainskyi naukovyi zbirnyk. – 1966. – Vyp. 6. – S. 119–128.

12. Дюришин Д. Теория сравнительного изучения литературы / Д. Дюришин. – Москва : Прогресс, 1979. – 320 с. ; Dyurishin D. Teoriya sravnitel'nogo izucheniya literatury / D. Dyurishin. – Moskva : Progress, 1979. – 320 s.

13. Касперський Е. Про теорію компаративістики / Е. Касперський // Література. Теорія. Методологія / упор. і наук. ред. Д. Уліцької. – Київ : ВД Києво-Могилянська академія, 2006. – С. 518–540 ; Kasperskyi E. Pro teoriiu komparatyvistyky / E. Kasperskyi // Literatura. Teoriia. Metodolohiia / upor. i nauk. red. D. Ulitskoi. – Kyiv : VD Kyievo-Mohylianska akademiia, 2006. – S. 518–540.

14. Корбич Г. Захід. Польща. Росія в літературно-критичному дискурсі раннього українського модернізму. Вибрані аспекти рецепції / Г. Корбич. – Poznan : Wydawnictwo naukowe, 2010. – 334 с. ; Korbych H. Zakhid. Polshcha. Rosiia v literaturno-krytychnomu dyskursi rannoho ukrainskoho modernizmu. Vybrani aspekty retseptsii / H. Korbych. – Poznan : Wydawnictwo naukowe, 2010. – 334 s.

15. Кочур Г. Данте в українській літературі // Кочур Г. Література та переклад : Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Г. Кочур; упоряд. А. Кочур, М. Кочур. – Київ : Смолоскип, 2008. – Т. 2. – 560 с. ; Kochur H. Dante v ukraynskoi lyterature // Kochur H. Lteratura ta pereklad: Doslidzhennia. Retsenzii. Literaturni portrety. Interviu / H. Kochur ; uporiad. A. Kochur, M. Kochur. – Kyiv : Smoloskyp, 2008. – Т. 2. – 560 s.

16. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / кер. проекту А. Волков. – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – 634 с. ; Leksykon zahalnoho ta porivnialnoho literaturoznavstva / ker. proektu A. Volkov. – Chernivtsi : Zoloti lytavry, 2001. – 634 s.

17. Літературознавча енциклопедія у 2-х т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – Київ : Академія, 2007. – Т. 1 : А–Л. – 607 с. ; Literaturoznavcha entsyklopediia u 2-kh t. / avt.-uklad. Yu. I. Kovaliv. – Kyiv : Akademiia, 2007. – Т. 1 : А–Л. – 607 s.

18. Маланюк Є. Передмова / Є. Маланюк // Клен Ю. Твори / Ю. Клен ; за ред. Є. Маланюка. – Торонто : Фундація імені Юрія Клена, 1957. – Т. 2. – С. 9–10 ; Malaniuk Ye. Peredmova / Ye. Malaniuk // Klen Yu. Tvory / Yu. Klen ; za red. Ye. Malaniuka. – Toronto : Fundatsiia imeni Yuriiia Klana, 1957. – Т. 2. – S. 9–10.

19. Наливайко Д. Компаративістика в системі літературознавчих дисциплін // Наливайко Д. Компаративістика й історія літератури / Д. Наливайко. – Харків : Акта, 2007. – С. 3–42 ; Nalyvaiko D. Komparatyvistyka v systemi literaturoznavchych dystsyplin

// Nalyvaiko D. Komparatyvistyka u istoriia literatury / D. Nalyvaiko. – Kharkiv : Akta, 2007. – S. 3–42.

20. Наливайко Д. Стиль поезії Шевченка і його міжнаціональний контекст // Наливайко Д. Компаративістика й історія літератури / Д. Наливайко. – Харків : Акта, 2007. – С. 235–273 ; Nalyvaiko D. Styl poezii Shevchenka i yoho mizhnatsionalnyi kontekst // Nalyvaiko D. Komparatyvistyka u istoriia literatury / D. Nalyvaiko. – Kharkiv : Akta, 2007. – S. 235–273.

21. Новикова М. Прообрази : Данте українською // Новикова М. Міфи та місія / М. Новикова. – Київ : Дух і літера, 2005. – С. 48–51 ; Novykova M. Proobrazy : Dante ukrainskoiu // Novykova M. Mify ta misiia / M. Novykova. – Kyiv : Dukh i litera, 2005. – S. 48–51.

22. Пахльовська О. Українсько-італійські зв'язки XV–XX ст. / О. Пахльовська. – Київ : Наукова думка, 1990. – 214 с. ; Pakhlovska O. Ukrainsko-italiiski zviazky XV–XX st. / O. Pakhlovska. – Kyiv : Naukova dumka, 1990. – 214 s.

23. Стріха М. Данте й Україна / М. Стріха // Здолавши півшляху життя земного ... «Божественна комедія» Данте та її українське відлуння / перекл. та упоряд. М. Стріха. – Київ : Факт, 2001. – С. 19–28 ; Strikha M. Dante u Ukraina / M. Strikha // Zdolavshy pivshliakhu zhyttia zemnoho ... «Bozhestvenna komediia» Dante ta yii ukrainske vidlunnia / perekl. ta uporiad. M. Strikha. – Kyiv : Fakt, 2001. – S. 19–28.

24. Стріха М. Данте й українська література : Досвід рецепції на тлі «запізнілого націєтворення» / М. Стріха. – Київ : Критика, 2003. – 163 с. ; Strikha M. Dante u ukrainska literatura : Dosvid retseptsii na tli «zapizniloho natsiietvorennia» / M. Strikha. – Kyiv : Krytyka, 2003. – 163 s.

25. Тетеріна О. Байрон і українська література : проблема впливу в осмисленні Ю. Бойка-Блохина / О. Тетеріна / ScienceRise. – 2018. – № 10. – С. 37–42 ; Teterina O. Bairon i ukrainska literatura: problema vplyvu v osmyslenni Yu. Boika-Blokhyna / O. Tererina / ScienceRise. – 2018. – № 10. – S. 37–42.

26. Тетеріна О. Ю. Бойко-Блохин : художній переклад у розвитку національної літератури / О. Тетеріна // Вісник Маріупольського державного університету. Сер. : Філологія. – 2018. – Вип. 19. – С. 153–162 ; Teterina O. Yu. Boiko-Blokhyn : khudozhnii pereklad u rozvytku natsionalnoi literatury / O. Teterina // Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Ser. : Filolohiia. – 2018. – Vyp. 19. – S. 153–162.

27. Тетеріна О. Український романтизм у європейському літературному контексті : погляди Ю. Бойка-Блохина на проблему стилю / О. Тетеріна // Science and Education a New Dimension. – 2019. – VII(55), Issue 189 : Philology. – С. 59–68 ; Teterina O. Ukrainskyi romantyzm u yevropeiskomu literaturnomu konteksti : pohliady Yu. Boika-Blokhyna na problemu styliu / O. Teterina // Science and Education a New Dimension. – 2019. – VII (55), Issue 189 : Philology. – S. 59–68.

28. Boyko-Blochyn J. Byrons Einfluß auf die russische, ukrainische und polinische Literatur // Boyko-Blochyn J. Gegen den Storm. Ausgewählte Beiträge zur Geschichte der slavischen Literaturen / J. Boyko-Blochyn. – Heidelberg : Carl Winter Universitätsverlag, 1979. – P. 28–54.

29. Bojko-Blokhyn Y. Dante und die Ukraine / Y. Bojko-Blokhyn // Збірник на пошану проф. Олександра Оглоблина / відпов. ред. В. Омельченко. – Нью-Йорк : Українська Вільна Академія Наук у США, 1977. – С. 137–152 ; Bojko-Blokhyn Y. Dante und die Ukraine / Y. Bojko-Blokhyn // Zbirnyk na poshanu prof. Oleksandra Ohloblyna / vidpov. red. V. Omelchenko. – Niu-York : Ukrainska Vilna Akademiia Nauk u SShA, 1977. – S. 137–152.

30. Glowinski M. Dzieło wobec odbiorcu. Szkice z komunikacji literackiej. Prace wybrane. – Krakow : Uniwersitas, 1998. – 495 s.

31. Scholz F. Laudatio für Jurij Bojko-Blochin aus Anlaß seines 80. Geburtstages am 25. März 1989 / F. Scholz. – Heidelberg : Carl Winter – Universitätsverlag, 1998. – P. 7–15.

32. Teterina O. «Magnificen edifice of the history of slavic literatures : Y. Boyko-Blokhin's «Project» / O. Teterina // EUREKA : Social and Humanities. – 2018. – № 6. – P. 49–55.

33. Toudoire-Surlapierre F. Notre besoin de comparaison / F. Toudoire-Surlapierre. – Paris : Orizons, 2013. – 187 p.

O. Teterina

**DANTE AND UKRAINIAN LITERATURE:
THE PROBLEM OF RECEPTION THROUGH THE OPTICS
OF Y. BOYKO-BLOKHIN'S COMPARATIVE RESEARCH**

The article is dedicated to analysis of the views of Y. Boyko-Blokhin on perception of Dante's heritage by Ukrainian writers in the context of attitude of literary critics of the 20th century – beginning of the 21st century, including representatives of Soviet literary criticism, towards the said problem. Careful consideration is given to «optics» of the emigre scholar related to reception as a complex multiaspect phenomenon (functionality of which becomes visible both in original and translated works, as well as in critical literary practice).

Attention of Y. Boyko-Blokhin to the problem of perception of the world classics by national literatures is accentuated, and an emphasis is given to creative transformation of foreign artistic and aesthetic achievements on the national ground, and its «place» in the scholar's concept of comparative study of literatures.

Importance of conceptual thesis of the emigre researcher about the significance of critical literary reception (both national and foreign) of Dante's heritage not only for progress of Ukrainian literary science, but also due to its impact (as a reference point and impetus) on original literature and translation practice is substantiated.

Y. Boyko-Blokhin's thoughts of high standards of Ukrainian translations of the works of Dante, with due account for the question of evolution of Ukrainian art of translation (V. Samiilenko, I. Franko, L. Ukrainka, Y. Drobyazko and others), and his attitude to creative reinvention of artistic experience of the author of «The Divine Comedy» by Ukrainian writers (I. Kotliarevsky, T. Shevchenko, L. Ukrainka, Y. Klen) are analysed too. Insight of the emigre scholar into functionality of perception of the world classics by Ukrainian literature, taking into consideration articulated attention of the researcher to the problem of literary style development and its national peculiarity, is handled as convincingly demonstrating his significant role in ongoing advancement of national comparative studies and outlining of horizons for new scientific research.

It is proved that the views of Y. Boyko-Blokhin on reception of Dante's heritage by Ukrainian literature, with representation of the national literature as an integral part of European cultural space (which is extremely important today bearing in mind the question of the European Canon), are still relevant not only for national, but also for the world comparative studies.

Key words: literary reception, national literature, intercultural context, world classics, influence, impetus, literary translation.